

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

(bajor)

Egy világhíres naplójegyzetei

A régmúlt és a tegnapi Budapest közügyei és magánélete a főváros levéltárainak polcain

Forrás:

Hétfői újság

1959. nov. 2.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Helyszám

Személy

Hely:

Tárgy

Osztályozás

902.5

"1959"

„Nyomdába került a Budapesti 1. sz. Állami Levéltár anyagát röviden összefoglaló tájékoztató leírás — az első ilyenemű kiadvány, amióta fővárosunkban levéltár működik” — olvastuk. Aztán a Tanulmányok Budapest múltjából című sorozat most megjelent kötete kerül kezünkbe, melynek írásai legnagyobb-részt ennek a levéltárnak anyagából merítik tényadataikat. Ilyen változatos témákat dolgoznak fel benne: Pest város lakosságának küzdelme az önkormányzatért 1686—1705 között; a budapesti cukrász-ipar fejlődése; a Budai Nép-színház és közönsége; budapesti munkások felfegyverzése a Magyar Tanácsköztársaság védelmében; Budapest gyár-ipara 1919 és 1933 között.

A vallon katonák szállásjegyzékétől a körüti eszpresszó leltáráig

A levéltárban a törökidőket követő időktől, 1686-tól gyűjtik a magyar főváros életének írásba foglalt tényeit. Ha Pest város első levéltárosa, a jó Mészáros Ferenc látná, mivé szaporodott századok során az ő kevéske irattári anyaga, nagyot nézne. Több mint 11 ezer mázsa irat, kép, térkép stb. gyűlt össze az idők folyamán, a mintegy 11 kilométert kitevő polcokon. A régi Buda, Obuda és Pest tanácsainak feljegyzései csakhogy, mint a budai polgárok XVIII. századbeli lázadásának iratai, vallon katonák szállásjegyzékei, a régi Rókus kórház számadásai, Ady folyamodványai, melyben a főváros millenniumi irodalmi díjára pályázik, Ybl Miklós tervrajzai és a mai, körüti eszpresszók néhány év előtti árulértára is. Csaknem három évszázad történelme bontakozik ki ezekből szinte naplószerűen. Hiszen egyes — önmagukban talán majd hogy nem jelentéktelen iratok — több százas vagy ezres tömegükben már megbízható következtetésekre adnak lehetőséget. Például a XVII. század hagyatéki leltáraiból pontosan megismerjük: milyen ruhákat viselt annakidején a budai polgárság; milyen bútorokkal rendezte be otthonát; melyer könyveket őrzött; polcain, stb. stb.

Történelem és tervezés találkozója

Ennek az anyagnak azonban nemcsak a történészek veszik hasznát. A térképek és telekkönyvek alapján például 1687-től napjainkig a főváros minden talpalattnyi földjéről meg tudjuk állapítani, mikor, kinek a tulajdona volt, milyen épület, meddig állott rajta. A levéltár egyik tudományos dolgozója, Nagy Lajos, — aki Budapest topográfiájának legkiválóbb ismerője — éppen ezeknek a térképeknek és telekkönyveknek alapján — ös-

széállította az 1867-es Pest pontos térképét. A városrendezés számos alapirátát itt keresik ki, a legtöbb műemlék helyreállítását, átalakítását az itt őrzött tervrajzok segítségével végzik. A Fővárosi Tanács műemléki csoportja szinte hivatali helyiségének tekinti a levéltárat — annyi munkája akad itt. A posta Budapest távbeszélő hálózatának mostani bővítéséhez is a levéltár térképanyagát használja.

Évente 6—7 ezer magánszemély fordul különböző kérdésekkel és kérésekkel a levéltárhoz. Egyes utcanévek eredetétől, a kubikusok régi bérén át, egészen a megszűnt hivatalok irattári anyagáig, s az 1946-os lakáshivatali döntésekről kiadott másolatokig terjed a kérdések és kérések skálája.

A „problémák tárának” nagy problémája

A levéltár 5—6 ezer intézmény, hivatal, üzem, vállalat iratanyagát gyűjti. A beérkezett iratokat nem is tudják olyan ütemben feldolgozni, mint ahogy az elárasztja a polcokat. Most jutnak majd csak hozzá például, hogy az egykori Rózsavölgyi zeneműkiadó cég irattárát rendszerezék. Ez a munka számtalan vonatkozásban gazdagítja majd a magyar zenetörténet

tegnapjára vonatkozó ismereteinket. Most dolgoznak a fővárosi vendéglátóipar történetét tartalmazó hatalmas iratok képgyűjteményen, amely nemcsak a város történet barátait érdekli majd, hanem sok és gazdag tanulságot kínál a vendéglátóipar szakembereinek is. Mert ez a levéltár nemcsak levelek, iratok tára, hanem a levelekbe, iratokba foglalt problémák tára is.

... Ki gondolná; a mai vendéglői étlap, termelési értekezleti jegyzőkönyv, vagy akár csak egy háziasszony háztartási könyve — tíz év múltán már becses adat a történész, a politikus, de a termelés kérdéseivel foglalkozó szakember kezében is. Ugyanúgy része művelődéstörténetünknek és egész historiánkunknak, mint amilyen kimondhatatlan becsű nyelvmemlékünk a tihanyi alapítólevél... Kár, hogy ez az igen fontos munkát végző közintézményünk, a háborús pusztítások következtében másfél évtizede komoly helyiséggondokkal küzd. Főraktára és kuttatóterme ma a Bazilika pincéje, ami a legkevésbé sem alkalmas erre a célra. A Fővárosi Tanács most foglalkozik a levéltár elhelyezésének kérdésével. Bár mihamarabb megoldható...

(bajor)